

**УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ
ФАКУЛЬТЕТ ДОШКІЛЬНОЇ ТА СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ
КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ ТА ПЕДАГОГІКИ РОЗВИТКУ ДИТИНИ**

РЕФЕРАТ

на

**ВИПУСКНУ КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ
освітнього ступеня магістр**

на тему:

**РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ СТАРШОГО
ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ У ПРОЦЕСІ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ**

Виконала:

студентка II курсу, 610з групи
заочної форми навчання
спеціальності: 012 Дошкільна освіта.
Освітня програма: Дошкільна освіта.
Владика Руслана Анатоліївна

Керівник:

канд.пед.наук, доцент
Підлипняк Ірина Юріївна

Рецензент:

канд.пед.наук, доцент
Попиченко Світлана Сергіївна

Умань – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ В ДОШКІЛЬНОМУ ВІЦІ	7
1.1. Аналіз психолого-педагогічних досліджень з проблеми розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку	7
1.2. Вікові особливості розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку	22
1.3. Характеристика екологічної освіти як засобу розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку	29
РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ СИСТЕМИ РОБОТИ З РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ПРОЦЕСІ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ .	44
2.1. Критеріально-рівнева характеристика розвитку творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку.....	44
2.2. Розробка і перевірка системи роботи з розвитку творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку у процесі екологічної освіти.....	57
2.3. Аналіз результатів ефективності системи роботи з розвитку творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку в процесі екологічної освіти.	67
ВИСНОВКИ.....	73
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	77

ВСТУП

Актуальність теми. Тенденції розвитку сучасного суспільства обумовлюють важливість виховання особистості нового типу – креативної та творчої, з високим рівнем культури та духовності. Відповідно, особливої важливості набуває виховання у підростаючого покоління спроможності творчо мислити, приймати нестандартні рішення, гнучко реагувати на зміни оточуючого середовища, творити нове і перспективне.

Ідея унікальності дитини, важливості розвитку її творчих здібностей, можливості вдосконалюватися та креативно розвиватися є основою формування її творчого потенціалу. Крім того, ідея розвитку творчої особистості знаходить відображення і в основних нормативних освітніх актах: Національній стратегії розвитку освіти України на 2012-2021 рр., Законі України «Про дошкільну освіту», Базовому компоненті дошкільної освіти.

Базовий компонент дошкільної освіти передбачає перехід дошкільної освіти до креативних технологій виховання й навчання, модернізацію змісту дошкільної освіти шляхом забезпечення різнобічного розвитку дітей дошкільного віку відповідно до їхніх задатків, нахилів, здібностей, індивідуальних, вікових особливостей, культурних потреб. Програма націлює науковців і практиків на формування творчої індивідуальності, своєчасне підтримання досягнень індивідуальної своєрідності неповторного життєвого шляху дитини, розвиток у дітей таких особистісних властивостей, як допитливість, ініціативність, самостійність, креативність, винахідливість.

Отже, розвитку творчих здібностей особистості варто приділяти особливу увагу ще на етапі дошкільної освіти.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблему формування і розвитку творчої особистості досліджували філософи, психологи, ученіпедагоги і практики (В.Андрєєв, Г.Альтшуллер, А.Брушлинський, І.Зязюн, В.Кан-Калик, Н.Кічук, В.Моляко, М.Нікандров, Я. Понаморьов, М. Поташник, К.Роджерс, В.Семиченко, С.Сисоєва, А.Спіркін, А.Шумілін та ін.); різні аспекти проблеми розвитку творчих здібностей особистості, відображені у творах просвітителів та

письменників.

Вплив природи на формування особистості розкрито в роботах Я. Коменського, Д. Локка, Й. Песталоцці, С. Русової, Ж-Ж. Руссо, В. Сухомлинського, Є. Фльориної; споживацькому відношенню людини до навколишнього середовища та його наслідкам присвячені роботи Г. Білявського; формування активної екологічної позиції підростаючого покоління розкрито в дослідженнях О. Лазебної, О. Крюкової, Н. Немченко та ін. Наукові підходи до природничо-екологічного виховання дітей дошкільного віку в сучасних умовах розроблені в дослідженнях О. Кононко, Н. Горопахи, Н. Глухова, Н. Кот, Н. Лисенко, Н. Яришевої, З. Плохій, С. Ніколаєва, Г. Беленька та ін.

Актуальність екологічного виховання в дошкільному дитинстві, теоретична і практична значущість та недостатня наукова розробленість проблеми розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку у процесі екологічної освіти, зумовили вибір нами теми дослідження: **«Розвиток творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку у процесі екологічної освіти»**.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність системи роботи з розвитку творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку у процесі екологічної освіти.

Завдання:

1. Проаналізувати стан дослідженості у психолого-педагогічній літературі проблеми розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку та охарактеризувати можливості екологічної освіти для їх розвитку.
2. Визначити вікові особливості розвитку творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку.
3. Виділити критерії та рівні розвитку творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку.
4. Розробити та експериментально перевірити ефективність системи роботи з розвитку творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку в процесі екологічної освіти.

Об'єкт дослідження – розвиток творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку.

Предмет дослідження – система роботи з розвитку творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку у процесі екологічної освіти.

Матеріали та методи дослідження:

теоретичні: аналіз, систематизація, порівняння та узагальнення різних поглядів на досліджувану проблему в галузі дошкільної педагогіки та психології з метою визначення сутності та сучасного стану проблеми розвитку творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку у процесі екологічної освіти;

емпіричні: аналіз бесід, анкетування батьків з метою виявлення рівня мотивації до творчої діяльності дітей старшого дошкільного віку; аналіз умов та принципів створення розвивального середовища для пошуково-дослідної діяльності у процесі ознайомлення дітей старшого дошкільного віку з природою; статистична обробка результатів експериментального дослідження.

Наукова новизна дослідження: уточнено поняття «творчі здібності», «екологічна освіта»; обґрунтовано критерії і показники розвитку творчих здібностей у дітей старшого дошкільного віку у процесі екологічної освіти; розроблено систему роботи, що складається з таких етапів: мотиваційного, практичного та творчого, відповідно до етапів були підібрані форми, методи та засоби з розвитку творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку у процесі екологічної освіти.

Практичне значення одержаних результатів. Система роботи з розвитку творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку у процесі екологічної освіти може бути використана у практиці роботи закладів дошкільної освіти, освітньому процесі педагогічних коледжів та закладів вищої освіти, у післядипломній підготовці та перепідготовці педагогічних кадрів.

Структура роботи. Магістерська робота складається зі вступу, 2 розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Основний текст роботи викладено на 81 сторінках і містить 2 таблиці та 7 рисунків.

ВИСНОВКИ

1. На основі аналізу психолого-педагогічної літератури з'ясовано, що розвивати творчі здібності дітей потрібно починаючи з дошкільного віку, оскільки цей вік є сенситивним періодом. Поняття творчі здібності тісно пов'язане з поняттям «творчість», «творча діяльність». Під творчою діяльністю слід розуміти таку діяльність людини, в результаті якої створюється щось нове - будь це предмет зовнішнього світу або побудова мислення, що приводить до нових знань про світ, або почуття, що відбиває нове ставлення до дійсності. Творчі здібності – це здібність привносити щось нове у досвід, висувати оригінальні ідеї в умовах вирішення або окреслення нових проблем, усвідомлювати недоліки, суперечності, формувати гіпотези. Творчість починається з нової ідеї. Нові ідеї можуть з'являтися як на основі нової інформації, так і без неї. Щоб діти почали творчо застосовувати отримані ними раніше знання, необхідно, щоб вони відчували потребу в запропонованій ними діяльності. Повинна бути організована мотивація до дії. Творчі здібності не тільки виявляються в діяльності, а й формуються в ній.

Творча атмосфера в процесі екологічної освіти задовольняє вікові потреби дітей в пізнавальній активності і є одним із ефективних засобів формування в дітей екологічної культури та розвитку їх творчих здібностей. Екологічна освіта – це безперервний процес навчання та виховання, спрямований на розвиток екологічної освіченості і вихованості дітей, накопичення екологічних знань, формування вмінь і навичок діяльності в природі, пробудження високих морально-естетичних почуттів, придбання високоморальних особистісних якостей у здійсненні природоохоронної роботи. Мета екологічної освіти дітей дошкільного віку полягає у формуванні у дітей елементів екологічного світорозуміння, екологічної вихованості, розвитку позитивного емоційно-ціннісного ставлення до природного довкілля, реалістичних уявлень про явища природи, практичних вмінь, дбайливого ставлення до її компонентів.

2. Розкрили вікові особливості розвитку творчих здібностей: період від трьох до п'яти років сприятливий для формування творчості тому, що дитина до цього віку, з одного боку, готова до соціалізації (сформованість мовлення), а з

другого – ще не соціалізована. Для дитини весь світ ще загадковий та проблемний. До 6 років починається спад творчої активності. Це пов'язується із зростанням критичності і розсудливості в свідомості дитини. Дитина перестає бачити можливість відхилення від стереотипної, вказаної соціальним середовищем поведінки.

3. Для виявлення рівнів розвитку творчих здібностей у дітей старшого дошкільного віку нами були розроблені наступні критерії: мотиваційний, діяльнісно-творчий та оцінний. Вони, на нашу думку, найбільш повною мірою дозволяли оцінити сформованість як окремого компонента так і рівень розвитку творчих здібностей в цілому.

Визначені критерії розкривалися через показники, відповідно до яких ми виділяємо високий, середній та низький рівні їх сформованості. Констатувальний етап експериментального дослідження показав, що серед вихованців ЕГ високий рівень за мотиваційним критерієм був виявлений у 69 % респондентів, 77 % у КГ; середній – у 27 % дошкільників ЕГ та у 15 % в КГ; низький – у 4 % опитаних з ЕГ та у 8 % із КГ. Високий рівень розвитку творчих здібностей за діяльнісно-творчим критерієм на констатувальному етапі був виявлений у 12 % дітей ЕГ та у 16 % у КГ, середній – у 42 % та у 46 % ЕГ та в КГ відповідно, низький у 46 % респондентів ЕГ та у 38 % в КГ. Розвиток творчих здібностей за оцінним критерієм становив: високий рівень був виявлений у 8 % дітей ЕГ та у 8 % вихованців у КГ, середній – у 27 % опитаних з ЕГ та у 31 % із КГ, низький – у 65 % в ЕГ і у 61 % у КГ.

4. З метою розвитку творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку у процесі екологічної освіти нами було розроблено та впроваджено систему роботи, яка включає в себе ряд форм, методів і засобів. Нами були визначені такі форми роботи як: інтегровані заняття, заняття-спостереження з елементами творчості, словесні творчі логічні завдання, читання художніх творів та авторських природознавчих казок та їх інсценізація, екскурсії, прогулянки, праця в природі, проведення дослідницької діяльності; поза заняттями проводили такі форми роботи: екологічні виставки, екологічні конкурси, створення міні-музеїв, розваги, свята. У ході проведення нами використовувалися авторські

природознавчі казки, вірші, пісні, ігри, мультфільми, презентації тощо. Із метою підвищення рівнів розвитку творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку ми враховували такі принципи, а саме: урахування вікових та індивідуальних особливостей дітей; створення належного середовища та наявності цілеспрямованого психолого-педагогічного впливу з боку вихователя; сприяння дієвості уяви і фантазії, урахування ігрових інтересів дітей; інтеграції навчальної та ігрової діяльності. Система роботи передбачала дотримання трьох послідовних взаємопов'язаних етапів: мотиваційного, практичного і творчого. В результаті отримали: розвинені творчі здібності дітей старшого дошкільного віку у процесі екологічної освіти. Результат оцінювали за такими критеріями: мотиваційний, діяльнісно-творчий та оцінний.

Експериментальна перевірка використання розробленої нами системи роботи з розвитку творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку у процесі екологічної освіти засвідчила їх загальну ефективність. Аналіз результатів, отриманих у ході контрольного зрізу, засвідчив, що в усіх групах відбулися зміни у виділених показниках за усіма критеріями, проте найбільш помітні зрушення відбулися в експериментальній групі. За результатами обробки й аналізу даних контрольного етапу експериментального дослідження ми з'ясували, що 92 % дітей в ЕГ та 77 % в КГ продемонстрували високий рівень за мотиваційним критерієм; 8 % дошкільників ЕГ та 19 % в КГ – продемонстрували середній рівень і лише 4 % респондентів з КГ показали низький рівень за мотиваційним критерієм, а в ЕГ означений рівень досліджуваного явища взагалі не був зафіксований. Високий рівень розвитку творчих здібностей за діяльнісно-творчим критерієм був виявлений у 31 % дітей ЕГ та у 19 % у КГ, середній у 58 % у ЕГ та в такій кількості респондентів із КГ, низький у 11 % ЕГ та у 23 % КГ. Сформованість розвитку творчих здібностей за оцінним критерієм на високому рівні була продемонстрована 35 % дітей 6-го року життя у ЕГ і 8 % вихованців із КГ, на середньому – 50 % дітей з ЕГ та 65 % із КГ, на низькому – 15 % в ЕГ і 27 % у КГ. Отже, ми можемо констатувати підвищення рівня сформованості творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку в результаті впровадження розробленої системи роботи в екологічну освіту.